

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De luxuria que decem modis committitur sine actu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

De peccato

displicet eis. si aliquis in aspectu ipsorum
audet tam nephandum opus luxurie per-
petrare. Unde Bern. In quouis di-
uersorio: in quouis angulo reuerentiam
exhibe angelo tuo. nec audeas illo presen-
te quod me vidente non auderes. Item luxu-
ria minuit homini vitam et debilitat cor-
pus. Unde Aristo. de regimine principum
Coitus est destructio corporis et abbrevi-
atio vite. Unde etiam Grego. in moralibus.
Per luxuriam natura corrumpit. senectus
inducit. vita minuit. morti appropin-
quitur. Unde etiam philosophus dicit. quod in silua mor-
tantes diutius viuunt propter paucitatem co-
tus. Item nocet homini. hoc patet ex eo
quia homo vite postponit hoc vitium cum
in eo assuetus fuerit. Unde Prover. xxij.
Fovea profunda os mulieris. qui asit in
foveam cadit. profunda non de facili ex-
it: sic nec de facili euadit de manibus dia-
boli quem illo peccato illaqueat. Unde
Grego. in moralibus. Ex quo luxuria semel
mentem alienius occupauerit vite eius bo-
na desideria cogitare permittit Sed heu
fere omnes homines trahit diabolus ad in-
fernum per luxuriam. scilicet nobiles et ignobi-
les. iuuenes et senes. Unde Abacuc. i.
Totum traxit in sagena sua. Unde Hie-
ronymus. Qui immunditiam luxurie per-
petre continentie subiicit: sanctior dauid ex-
istit et fortior samphone Item luxuria val-
de placet diabolo. quia poterit se iustifi-
care coram deo propter fornicatorum
cum in eo non inueniet hoc peccatum quod
spiritus habet. Quidam demones memores
nobilitatis nature sue dedignant homi-
nem temptare de luxuria. ut patet de lu-
cifero qui christum temptauit in superbia et
auaricia. sed non in luxuria. Unde Hie-
ro. Nihil vilius est quam a carne vincere. et nihil
gloriosius quam carne vincere. et propter hoc
placet multum diabolo. quia in hoc peccato
binas animas lucratur. et valde per vili pre-
cio habet tam preciosas animas a christo
tam chare emptas. scilicet pro vna sola de-
lectatione. Unde fatua mulier pro illo pre-

cio dat animam suam diabolo. et corpore
leccatori: pro quo non daret seculares su-
os. Item hoc vitium multum displicet deo
quia luxuriosus preponit delectationem tur-
pium et vilius membrorum suorum deo et bea-
te marie et societati omnium sanctorum et an-
gelorum. et gaudijs que christus meruit cum
passione sua omnibus electis suis. Ergo
non immerito hoc vitium displicet deo
et omnibus sanctis.

Luxuria committitur sine actu
Secundo videndum est quot mo-
dis luxuria committatur sine actu. et
quando sit peccatum mortale. et
quando non. Pro quo sciendum quod luxu-
ria sine actu committitur de eodem modo
Primo quando quis habet turpem cog-
itationem sine delectatione. et contra vo-
luntatem incidit sibi. et hoc nullum est
peccatum. Unde Grego. super Ezech.
Quicumque sit cogitatio immunda men-
tem non polluit si ratio non consentit. Er-
go boni homines caste viuentes non de-
bent multum turbari ex eo quod eis male et
pessime cogitationes incidunt. quia dia-
bolus plus temptat bonos homines quam
malos qui voluntatem diaboli in omni-
bus exequuntur. Unde Gregorius. Ta-
to hostis callidus deceptoris molimina
ardentius exquirat: quanto celestis pa-
trie feruentius inhiare nos cognoscit Unde
etiam Bernardus. Non enim contri-
stari debemus si in temptationes incideri-
mus. sed si in temptationibus superati fu-
erimus. Ergo si quis temptaretur de
pessimis et inauditis cogitationibus vi-
rilter resistere debet. tunc erit ei merito-
rium Unde Bernardus. Quoties re-
siteris tortens coronaberis. Idem in
libro meditationum. Demonum est ma-
las suggestiones ingerere: nostrum est
illis non consentire. Nam quotiens rep-
tationi resistimus: tortens diabolum su-
peramus. angelos letificamus. deum
honoramus. Secundo quando ali-
cui incidit mala cogitatio cum delectatione

ramen sine sensu plene rōis: tūc est peccatū veniale. Unde sciendū q̄ in primo peccō p̄moꝝ parentū ꝓcurabant tres ꝓsone: sc̄z diabolus in spē ꝓpentis q̄ suggestit mulieri. z mulier que dedit viro. et vir q̄ comedit d̄ pomoyetito: tūc ꝓccm ꝓsumatū fuit i adā q̄ntū ad gen^o hūanū. Sic fm Aug^o. Suggestio ꝓpentis in nobis est primus motus ex fomite pueniens. Comestio vero mulieris est delectatio ꝓ comestio viri est cōsensus. His em̄ trib^o. sc̄z suggestione delectatione et consensu hō in ꝓccm ex temptatōe ducitur. Quia temptatio per suggestionē q̄ in cogitatōe consistit inchoat. Et si tūc ei n̄ ꝓsentit: ꝓ ei immediate resistit: tunc nullum est ꝓccm. Sed si ꝓ delectatōe z cogitatōis temptatio ꝓgredit: sic ēit veniale. Quando cūq̄ aut cogitationi immunde delectatio aduenit: si ꝓ ꝓsensum temptatio z ꝓccz ꝓsummat: mortale ēit. Ergo summe cauere debemus: ne delectemur in cogitationib^o malis. qz cū delectatio aduenerit: tūc est veniale ꝓccm. Et hoc intellige q̄n consensus rōis n̄ est ibi. **T**ertio cōmittitur quando q̄s dat ꝓsensum in morosam delectatōem. Sicut qui delectant cū plena ratione in malis cogitationib^o: z in eisdem se inuoluunt. tūc talis morosa delectatō est ꝓccm mortale. Sicut heu multi faciunt. tam mulieres q̄ viri. z etiā virgines que licet nolunt ad actum ꝓducere. tamen volunt in prauis delectationib^o et cogitationib^o delectari. quod tū nimis ē periculosum. qz facillime ex hoc peccatū mortale incurrit. Hoc ꝓbat Jacobus in epla sua. vbi dicit. Concupiscentia. id est interior animi delectatio cū conceperit subaudiēdo consensū rationis. parit ꝓccm sc̄z mortale. **Q**uarto cōmittit quando quis ex mala cogitatione z delectatione dat ꝓsensum z voluntatem ad ip̄m opus. z hoc semp est ꝓccm mortale. Unde Aug^o. sup gen^o. Si ratio consentiat ei q̄ libido cōmonuit faciendum

esse z nō discrepat: tam et ꝓctm imputatur. etiā si nō cōsequat factū: qm̄ rea tenet in ꝓsensu ꝓscia. Et hoc etiā intelligitur de quolibet ꝓctō mortali. qz q̄cunq̄ regnū eternū intrare debet oportet q̄ sic stet in ꝓposito suo q̄ si eternalr viueret nūq̄ mortalr peccare veller. Ergo oportet de necessitate salutis q̄ quilibet siue sit masculus siue femina sic stet in suo ꝓposito. q̄ nunq̄ velit facere actū nisi in matrimonio. **Q**uinto cōmittit visus ut cū q̄s ex visu ꝓcupiscit aliquā ꝓsonāz et ea intentōe eam inspicit ut eā cōcupiscere velit. **M**artha. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendā eam: iā mechatur est eam in corde suo. s. ut ꝓcupiscētia trāseat in affectū cordis z in ꝓsensum rōis: ut etiā si facultas assit facere disponit: iā mechatus est eā in corde suo. **V**erbi grā: si q̄s vna die centū domos intraret et in quilibet domo talem ꝓcupiscentiā iā dicitam ꝓ visum acq̄reret: tot ꝓctā mortalia ꝓmitteret. ergo summe necāria est custodia oculorū. **P**rimo. qz oculi sunt valde veloces ad nocēdum aīe. **I**deo ꝓdonib^o ꝓparant. **I**h̄ren. iij. **O**cul^o meus deꝓdatus est aīam meā. **U**n̄ etiam **B**en. iij. **V**idit mulier lignū pulch^o z ad vscendū. **U**n̄ **B**reg^o dr. **N**on em̄ eua lignū ꝓtigisset: nisi incaute ꝓus respexisset. **I**tem sc̄do custodiendi sunt q̄si due porte in castro corpis n̄ri. **Q**ui em̄ habet portas alicuius castri habet castruz. **S**ic etiā si diabolus habet oculos nostros: tūc habet castrū corporis nostri. z ꝓmuniter tunc intrat mors in aīam per fenestras nostras. **E**t ꝓsequēter seq̄tur q̄ deus nihil habet in hoīe si oculos nō habet. recte sicut dñs castri q̄ nō habet ingressum ibi. **U**nde dicit x̄ps in euangeliō. **S**i oculus tuus nequā fuerit: totū corpus tuū tenebrosū erit. **I**te tertio custodiēdi sunt oculi z visus ex parte mulieris. qz a plāta pedis vsq̄ ad verticē nō est locus in muliere ornata in q̄ nō sit positus laqueus diaboli. ad capien-

De peccato

duz animas. **Ecclesiā. ix.** Ne respicias mulierem compram. ne forte incidas in laqueos eius. quia diabolus vititur mulieribus pompose ornatis tanq̄ retib. veltanq̄ gladijs ad capiendum z occidendum. **Unde Hieronim⁹.** Gladi⁹ igneus est species mulieris. immo ē gladius biceps mulier pompose z curiose ornata. hoc patet ex eo q̄ occidit animā p̄riaz p̄ superbā. z aīam p̄rīmi p̄ luxuriā z malā zcupiscētiā. **E Querit** q̄d faciendū sit hōi q̄ videt aliquā personam ornata z pulchrā: vt sibi nō noceat ī aīa sua. **Respō. deo q̄ duo cogitāda s̄t.** Primo q̄ nunq̄ tārā curā z diligentiaz habuisti ad ornandū aīaz tuā etnalit̄ viturā. z ad cōplacēdū deo: sicut illa psona habuit ad ornandū corpus suū putridū z mortale ad cōplacēdū mundo. z sic dolere debes de accidia z negligētia tua z perditione anime illius. quā sic p̄pōse vides incedere. **Secūdo cogitandum est:** q̄ pulchre sint facies electōrū in celo. z q̄no ornabūtur cū stola glie. **Si hō iste** mortalis q̄ hodie est. z forte cras mortū rā pulcher est ad videndū: q̄d tūc erit de īmortalib. post iudiciū eternaliter viuētibus. **Et sic homo p̄ hoc sibi debz acq̄rere affectū pueniēdi ad celestē gloriā.** **Sciendū etiam q̄ si homo videt mulierem vel virginē tanq̄ rem vel imaginem pulchrā non mala cogitando vel affectando non est peccatū q̄uis sit incautū.** **Unde Greg⁹.** Non licet videre q̄ nō licet concupisci. **Unde etiā Aug⁹** i reglā. **Nēq̄ feminas videre. phibemini:** s̄ ap̄petere vel ab ip̄is appeti velle criminōsū est. **F. Sexto** comittit̄ locutōe v̄l r̄i suvt cū q̄s loquit̄ vel aridet aliquā personam ea intentione vt eam alliciat: z sic peccat mortaliter. **Verbi gratia** **Si q̄s** loquit̄ verbū iocosū in ioco est tantū veniale. **Sed si quis loquit̄ p̄bū iocosum ea intentione: vt illā psonā ad actū illicitū alliciat: tūc tale verbū iocosuz q̄d alio modo est veniale: erit sibi mortale p̄pter**

puersam intentōem. **Sitr̄ intelligendū est de risu. vt cū q̄s aridet aliquā mulierem ea intentōe vt illā psonam ad malā zcupiscētiā z ad actū illicitū alliciat: tūc talis peccat mortalit̄ p̄pter puersam intentōem.** **Un̄ Luce. vi.** Ne vobis q̄ nunc ridetis. **Sed si al̄s arideret aliquā psonam p̄pter noticiā vel ex quā dā leuitate vel cōsuetudine. vel ex ammiratiōe vel ex ioco. tunc vix peccaret venialiter.** **Sciendū q̄ aliqui antiq̄ z etiā quādo q̄ mulieres z virgines sepius loquūtur verba scurrilia z luxuriosa. q̄d est valde reprehensibile. q̄ p̄ hoc ostēdūt q̄ habēt corda impudica.** **Quia s̄m dictū ch̄risti vt habēt** **Matth. xij.** **Ex abūdātia** cordis os loq̄tur **Sup eadē p̄ba d̄t Ch̄rist̄ sup** **Matth.** **Quale cor** habet vnusq̄sq̄ talia verba loq̄tur z opa facit. **Un̄ etiā** **Aresto. iij. Eth.** **Qualiscūq̄ vnusq̄sq̄ est taliter d̄t: z talia facit opa. z talit̄er viuit.** **Un̄ etiam** **Isido.** **Qualis s̄mo ostēditur: talis z animus p̄probat.** **In signum** huius sp̄iales persone z hoīes deuoti sepius nomināt deū z dñm nostrū iesum ch̄ristū z beatā virginē mariam. et loquūtur de licitis. z salutaria p̄ferūt verba. quia habēt pudica z casta corda. **Sed oppositū faciūt mali z puersi z impudici hoīes p̄ferētes verba scurrilia z luxuriosa.** **Un̄ Isido⁹** de summo bono **Vali** sermones in ore ch̄ristiani esse nō debent. **Nā** sicut malos mores bona colloq̄a corrigūt. ita praua colloq̄a bonos mores corrūpunt. **Septimo** p̄mittit̄ p̄ tactum impudicū z p̄ amplexus et oscula z h̄mōi. **Qui** modus vocatur p̄ aplm̄ turpitudō. z ille modus etiam est peccatū mortale. **Et s̄m** m̄gr̄m in compendio theologice veritatis est tāto grauius peccatū quāto magis p̄ talia libido acendit̄ p̄pter nūmiā approximatōez ad mulierē vel ad virginē. **Tūc sciendū s̄m eundē magist̄rū.** **Tāgere** mulierē p̄ter intentōem nō est p̄ctm̄. **Sitr̄ tāgere cū intentōe: sed ex nēccitate** **Sed tāgere**

ex libidine vel osculari ad senō p̄tinentē est peccatū mortale. **N**eu hoc illi nō aduertit q̄ vt frequēter mulieres z p̄gines impudice tāgunt. s. amplexādo. osculādo. in quo deū grauiter offendūt. **S**extauo mittit sine actu p̄ ornatum corpis vel alia signa ad luxuriā incitantia. **V**erbi grā. vt sunt isti q̄ nō cōcupiscunt. nec actū p̄petrare volūt. sed faciūt vt cōcupiscant. vt multe mulieres similiter z p̄gines que ad hoc se lauant z ornant vel caput discooperiūt vt amabili ores fiāt. que nō solum in plateis z choris. s. etiam in ecclia corda viroz vulnerant. dū eis nūc colore albo: nūc rubeo. nec familiari colloq̄o. nūc manuū iniectione. nūc vultus compositōe. **S**icut ille faciūt que cū ciliis fricāt facies suas et depingūt se sicut pictor: h̄ imaginē. z per talia laqueū z occasionez ruīne prestant p̄iūis. z tales q̄ sic nō cōcupiscunt nec actū facere intendūt. s. cōcupisci ab alijs volunt sunt occasores aiarum. de q̄b; deus districtā rōem req̄ret ab eis de om̄ib; illis aiab; quas sic ad p̄tīm traxerūt. **E**xodi. xxi. di. **Q**ui aperuerit cisternaz aut foderit z eā nō operuerit: z inciderit in eā bos vel asin⁹: dñs cisterne reddet p̄cū eius. **U**bi dicit glo. **C**isterna aperit quādo mulier ornat. **T**ūc bos v' asinus incidit in eā q̄n homo p̄ ornatū illū illaq̄atur. tūc mulier illa reddet rōem d̄ aiabus illis **U**n̄ Greg⁹. in moral. **T**ot mortib; q̄s dignus est: quot exēpla prauitatis in posteros reliquit. **E**rgo mulieres z p̄gines nō debent se pompose ornare. **U**n̄ Aug⁹. in libro ad sacras p̄gines. **D**ūca virgo nec ornatu capis: nec habitu nec oculis erectis. s. cū vultu ad terrā deposito p̄cedat. ne in se viles inducat amōes. vtz ipa nō peat: nec alijs p̄ditōis cā existat. **V** **C**ono committit q̄n aliq̄ libēter vellēt illū actū p̄ficere: bñ possent. qz h̄nt oportunitatem loci: r̄pis z p̄sone. z solū p̄terea dimitūt qz tūcēt mūdū z scādalū hoīm z p̄fusio

nē p̄riam. **S**z si scitēt se posse latere in hoc actu: nec deū nec sanctos nec salutē aīe curarent q̄n hoc opus p̄petraret. **E**t tales q̄ sic dimitūt nō p̄ter deū. s. p̄ter hoīes grauiter deū offendunt. qz voluntas eoz delibēata est ad actū illū **U**n̄ Leo papa. **S**ūt nōnulli q̄ dum corde p̄cipiunt p̄tīm faciēdum deliberāt. illō tamē cū timore dimitūt. aut qz p̄re difficultate implere nequeūt. h̄ p̄fecto in dño moriunt. **E**t hoc idē intelligēdum est de quolib; peccato mortali. qd quis nō p̄ter deū dimittit: s. solum p̄ter timore hoīm **V**erbi grā. sicut q̄s nō chorifans vel vestes p̄p̄ositas nō portans p̄terea q̄ pater vel mater vel aliq̄s p̄pinquus eius nouiter defunct⁹ est. **S**z si hoc nō eēt p̄ter deū nō dimitteret: s. oīno faceret. **S**ilr qui cōcupisceret rem p̄ximī sui z hanc libēter sibi subtraherz si suspendiū nō timeret: tales sp̄stant in peccato mortali **S**i autē q̄s ad actū p̄cedit: tūc sp̄ est peccatū mortale. vt patz in sexto p̄cepto. **A**. **D**ecimo mittitur p̄ dona z munuscula. vt cū quis dat alicui aliq̄ donū vel denodiū ea intentione vt eam ad malam concupiscētiā z ad malum actum alliciat. talis sic dās siue sit pro nouo anno siue alio tempore peccat mortaliter p̄ter malam intentionem: immo mechanicus q̄ preparat vel vendit tale denodiū illi quem certitudinaliter scit se velle abuti: reus erit illi⁹ peccati. z peccat grauiter. **I**nsup nūc qui est mediator illarū p̄sonarū scitēt. z portat tali p̄sone tale donū scitēt ad tale malum fines z sequēdum: reus erit illius peccati. z grauiter peccat.

De filiabus luxurie **I** Equit de filiabus luxurie. **Q**uāru p̄ma est cecitas mentis. id est blintheit des gemuetes. de qua sub hebetudine mentis dictū est. **Q**uādo autē est mortale vel veniale. **R**espondet **H**ermanus de Schilditz. q̄ est f̄m genus suū nō sit p̄tīm mortale: cū mens